

Remissvar över betänkande "växla yrke som vuxen – en reformerad vuxenutbildning och en ny yrkesskola för vuxna" (SOU 2024:16)

Dnr: U2024/00585

Vallentuna kommun har den 8 mars 2024 mottagit en inbjudan att lämna synpunkter med anledning av regeringens betänkande "växla yrke som vuxen – en reformerad vuxenutbildning och en ny yrkesskola för vuxna" (SOU 2024:16).

Sammanfattning

Förslagen syftar till att stärka vuxenutbildningen och yrkesutbildningen inom komvux. De föreslagna åtgärderna inkluderar bland annat etablering av en ny yrkesskola för vuxna, införandet av långsiktiga och mer flexibla statsbidrag för yrkesutbildning inom komvux, samt reformer för att förbättra lärlingsutbildningen för vuxna. Vidare diskuteras behovet av att snabbt kunna möta nya utbildningsbehov i en föränderlig arbetsmarknad och att säkerställa tillgång till stöd och vägledning för elever inom komvux, särskilt för dem med funktionsnedsättningar.

Övergripande synpunkter

Ett förslag om att skapa en ny yrkesskola för vuxna för att underlätta yrkesutbildning och omskolning för denna målgrupp.

Utredningen föreslår att den nya yrkesskolan ska fungera som ett komplement till befintliga yrkesutbildningar för vuxna på gymnasial nivå. Målgruppen beskrivs vara vuxna som vill skifta karriär eller förbättra sin status på arbetsmarknaden.

Utbildningen riktar sig till de som inte prioriteras för antagning till komvux, men vill utbilda sig till ett efterfrågat yrke. Kraven för behörighet inkluderar godkända betyg i svenska, engelska, matte samt minst fem andra ämnen från grundskolan, eller utifrån en bedömning av sökandens förmåga att genomföra utbildningen. Yrkesskolan ska vara ett komplement till annan eller befintliga yrkesutbildningar för vuxna på en gymnasial nivå och efterlikna yrkeshögskolans modell med arbetslivets inflytande

över utbildningen genom erbjudande av praktikplatser. I ett första steg ska yrkesskolan omfatta cirka 1 700 årsplatser och ska därefter utökas successivt och omfatta cirka 3 000 årsplatser inom en treårsperiod.

Finansiering av yrkesskolan föreslås ske genom statliga bidrag och i samarbete med arbetslivet. En ny form av examen föreslås även att införas inom komvux, kallad allmän examen, för att kunna tillgodoräkna kunskaper från yrkesskolan och möjliggöra en övergång till yrkeshögskolan. Den allmänna examen ska ha liknande innehåll som en yrkesexamen från komvux, men inte vara knuten till ett specifikt yrkesprogram i gymnasieskolan. Utredningen föreslår vidare att om en kurs från yrkesskolan ska inkluderas i en allmän examen så ska omfattningen av utbildningen räknas om från yrkesskolepoäng till gymnasiepoäng.

Vallentuna kommun stödjer delvis utredningens förslag angående införandet av en yrkesskola, med hänsyn till möjligheten att erbjuda anpassade kortare kurser som kan möta arbetsmarknadens behov. Samtidigt understryker Vallentuna kommun att det redan idag finns en viss konkurrens mellan utbildningar på gymnasial nivå (SEQF4), vilket inkluderar både arbetsmarknadsutbildningar och yrkesutbildningar inom folkbildningen. Kommunen anser att införandet av en yrkesskola kan innebära en ökad konkurrens som kan påverka utbildningsanordnarna negativt, särskilt med tanke på den nuvarande bristen på elever som väljer att studera inom vuxenutbildningen.

Från ansökan till antagning i komvux

Utredningens förslag har omfattat att granska och förbättra regler och rutiner för yrkesutbildning inom komvux, med fokus på att göra antagningssystemet mer rättvist och tillgängligt för en bredare grupp av sökande. Bland annat har utredningen granskat och övervägt eventuella förändringar av befintliga bestämmelser såsom behörighet, mottagande, antagning och fullföljande av utbildning. Syftet har varit att se till att dessa bestämmelser också ska kunna tillämpas på en sammanhållen yrkesutbildning inom ramen för komvux. Ansökningsprocessen till komvux ser annorlunda ut och innehåller flera steg som inte finns med i andra skolformer. En ansökan om utbildning i komvux på gymnasial nivå eller anpassad utbildning på gymnasial nivå lämnas till elevens hemkommun, oavsett om denne har sökt till en utbildning inom hemkommunen eller om utbildning anordnas av en annan huvudman. Hemkommunen ska då vidarebefordra ansökan till den huvudmannen.

Vallentuna kommun välkomnar förslaget i sin helhet. Att bedöma behörighet, mottagande och antagning till hela utbildningar i stället för kursvis ger kommuner och skolor möjlighet att effektivisera resursanvändningen i form av att minska administrativt arbete och upprepade bedömningar.

Förslag om att införa ett mer långsiktigt och flexibelt statsbidrag för att främja yrkesutbildning inom komvux

Utredningen lyfter fram att dagens statsbidrag för regionalt yrkesvux inte är hållbart utan behöver omformas och bli mer långsiktigt och flexibelt. Statsbidraget är idag utformat på ett sätt där besluten tas för ett år framåt, vilket gör att statsbidraget enbart använts till 68 procent i snitt jämfört med anslaget. Utredningen förslår att ett nytt statsbidrag ska införas och vara uppdelat i två delar med ett grundbidrag och ett tilläggsbidrag. Grundbidraget ska vara treårigt och tilläggsbidraget ettårigt. Det föreslås även att alla statsbidrag för yrkesutbildning inom komvux ska medfinansieras av kommunerna. Idag finansieras bara en del av statsbidraget av kommunerna. Förslaget innebär att kommunerna ska medfinansiera grundbidraget för utbildning inom komvux motsvarande 30 procent av samtliga årsstudieplatser som finansieras med grundbidraget.

Grundbidraget

Grundbidragets storlek ska till en början fastställas till genomsnittet av det nyttjade statsbidraget för de tre närmast föregående åren. Storleken på grundbidraget ska justeras vart tredje år baserat på skolindex. Skolverket ska besluta om grundbidragets storlek för kommunerna och basera detta på antalet invånare i kommunen över 17 år. Bidraget ska därför inte behöva sökas, utan rekvireras från Skolverket av samverkande kommuner.

Tilläggsbidraget

Kommunerna ska kunna ansöka om tillägg om man upplever att grundbidraget inte motsvarar utbildningsbehovet. Tilläggsbidraget ska *inte* medfinansieras av kommunerna.

Fördelning av kostnader mellan stat och kommun

Kommunerna bekostar de delar av komvux som är en lagstiftad rättighet för individen (sfi, komvux på grundläggande nivå och komvux som anpassad utbildning på grundläggande nivå). Yrkesutbildning inom komvux på gymnasial nivå är i dagsläget inte en rättighet för individen och bekostas till stor del därför av staten. Det finns ingen uttalad princip om hur kostnaderna ska fördelas. Men en överblick från de senaste åren visar att staten finansierat störst del av utbyggnaden av komvux i form av riktade statsbidrag. Utredningen föreslår i detta fall att kommunernas ansvar för yrkesutbildningen högst ska motsvara dagens nivå och de föreslagna ändringarna ska inte utöka det ekonomiska ansvar som kommunerna redan har. Utredningen föreslår att kommunerna ska medfinansiera grundbidraget för all yrkesutbildning inom komvux motsvarande 30 procent av samtliga årsstudieplatser som finansieras med grundbidraget. Det blir en sänkning av dagens nivå. Medfinansieringskravet räknas i årsstudieplatser. Utredningen menar att detta gör det möjligt för kommunerna att "växla in" billigare årsstudieplatser med kommunal finansiering, inom exempelvis vård och omsorg, mot dyrare utbildningar med statlig finansiering.

Vallentuna kommun välkomnar förslaget i sin helhet, framför allt den mer långsiktiga och flexibla finansieringen för att bättre kunna nyttja statsbidraget. Möjligheten till extra tilldelning av statsbidrag möjliggör riktade satsningar på yrkesutbildning vid tillfälliga utbildningsbehov, vilket kan vara avgörande när och om det uppstår ett akut utbildningsbehov.

Förslag om reformer för att förbättra lärlingsutbildningen för vuxna, med syfte att öka tillgängligheten och kvaliteten på yrkesutbildningar.

Utredningen föreslår flera åtgärder för att ge arbetsgivare ökat inflytande och ansvar för lärlingsutbildningen inom komvux. En bidragande orsak till det låga intresset är enligt utredningen avsaknaden av tillräckligt attraktiva villkor för lärlingsanställningar och brist på kollektivavtal. För att öka intresset för lärlingsutbildning behöver den bli mer attraktiv för både arbetsgivare och vuxna elever. Detta inkluderar att arbetsgivarna ges större ansvar för att utforma och genomföra lärlingsutbildningen samt att de ges möjlighet att bidra till kursinnehåll och utbildningsmål. Samtidigt föreslår utredningen att lärlingsutbildningen bör omfattas av reglering inom ramen för skollagen för att ge den en tydligare struktur och öka legitimiteten som en formell utbildningsväg.

Vallentuna kommun önskar att utredningen genomför en djupare analys i samråd med branschorganisationerna för att fastställa att det finns ett reellt intresse hos arbetslivet. Detta är särskilt viktigt med tanke på att utredningen identifierat ett svalt intresse från delar av arbetsmarknaden samt att många lärlingar hoppat av lärlingsutbildningen på grund av sämre förkunskaper och ovana vid arbetslivets krav. Idag finansieras lärlingsutbildningar till 100 procent av statliga bidrag, vilket innebär att alla sökande får en plats oavsett prioritet. Om statsbidraget förändras så att det också kräver en medfinansiering från arbetsgivarna, föreslår Vallentuna kommun att utredningen bör granska om det också ska vara särskilda urvalsregler för dem.

I sammanhanget är det också viktigt att notera att ett ökat arbetsgivaransvar kan innebära en ökad börda för vissa arbetsgivare vilket *kan* kräva ytterligare resurser för utbildning och handledning av lärlingar. Antalet tillgängliga lärlingsplatser måste balanseras mot det faktiska intresset från arbetslivet för att säkerställa harmoniseringen av eventuella förändringar. Vallentuna kommun vill också lyfta fram att risken för ojämlikhet och variationer i utbildningarnas kvalitet kan variera när olika aktörer ska vara involverade och ansvariga för utbildningen. Det är därför viktigt att det finns ett tydligt nationellt gemensamt innehåll för respektive lärlingsutbildning.

Förslag om förbättrade förutsättningar för att snabbt möta nya utbildningsbehov, särskilt med tanke på förändringar på arbetsmarknaden.

Förslaget innebär förbättrade möjligheter att snabbt möta nya och omfattande utbildningsbehov inom komvux, särskilt i situationer som involverar stora företags-etableringar, nedläggningar av arbetsplatser eller kommuner med stort antal flyktingmottagande. Utredningen föreslår att det införs en möjlighet till extra statsbidrag för yrkesvux till kommuner med särskilt stora utbildningsbehov, utan krav på kommunal medfinansiering. För att underlätta ansökningar om deltagande i komvux vid tillfälliga utbildningsbehov föreslås att ansökningarna ska kunna gå direkt till den huvudman som anordnar utbildningen, även om den sökande har en annan hemkommun. Dessutom föreslås undantag från skollagens prioriteringsbestämmelser vid tillfälliga utbildningsbehov och en förenklad hantering av ansökningar om utbildning vid sådana tillfällen.

Vallentuna ställer sig tveksam till denna del av förslaget då dimensionering och planering av utbildning faller under kommunernas ansvar. Fördelarna med förslaget innebär att undantag från prioriteringsbestämmelserna kan öka flexibiliteten vid urval och möjliggöra riktad utbildning för den som bäst kan dra nytta av den. Vallentuna kommun önskar dock att utredningen ska klargöra exakt hur ansvarsfördelningen ska se ut, alternativt att ansökan följer ordinarie sökväg men att samarbetsavtal mellan kommuner för ett breddat utbildningsutbud blir mycket viktigt för att kunna öka flexibiliteten.

Åtgärder för att förbättra elevers tillgång till stöd och vägledning under studier inom komvux för att öka chanserna att komma vidare i sin kunskapsutveckling.

Utredningen har granskat tillgången till stöd för elever i komvux för att säkerställa att de når utbildningsmålen. Komvux har flexibla bestämmelser gällande studietakt, undervisningsformer och utbildningslängd för att kunna anpassa sig efter elevernas olika förutsättningar. Vissa regler, såsom särskilt stöd och åtgärdsprogram är inte direkt tillämpliga på komvux. Vissa bestämmelser om stöd är dock liknande de i andra skolformer, som till exempel extra anpassningar. Särskilt stöd innebär mer ingripande insatser som normalt inte kan genomföras inom den ordinarie undervisningen. Utredningen föreslår att kommuner förbättrar sina möjligheter att erbjuda anpassad undervisning genom att kartlägga stödbehov och ta fram stödmaterial för elever med funktionsnedsättningar inom komvux.

Vallentuna kommun ser att förslaget skulle kunna få positiva konsekvenser i form av att antalet elever som når målen och slutför sin utbildning ökar. Vallentuna kommun önskar dock att utredningen tar hänsyn till och beaktar att förslaget kommer att innebära ett behov av ökade administrativa resurser till kommunerna för att kunna kartlägga stödbehov och utveckla anpassat material, vilket kan innebära en ökad arbetsbelastning och ökade kostnader för att implementera åtgärderna.

Förslag om åtgärder för att underlätta studier för elever med funktionsnedsättning, för att säkerställa lika tillgång till utbildning.

Utredningen föreslår åtgärder för att adressera bristen på kunskap om studie- och tillgångssituationen för vuxna med funktionsnedsättning inom komvux. Förslagen

inkluderar att Statens skolinspektion genomför en kvalitetsgranskning av studieförhållandena för dessa elever samt att Skolverket genomför en nationell kartläggning av tillgången till komvux för personer med funktionsnedsättning. Vidare föreslås en utredning om tolkbehovet för döva, hörselskadade och dövblinda inom komvux, samt om hur resurserna för tolkstöd kan regleras och organiseras. Utredningen konstaterar också behovet av kompetensutveckling hos komvux-personal gällande funktionsnedsättningar och förslag ges om att Skolverket och SPSM ska utveckla stödmaterial och informationsinsatser för att öka tillgången till stöd för dessa elever.

Vallentuna kommun välkomnar delvis förslaget men anser att det är viktigt att utredningen tar hänsyn till och noggrant utreder hur åtgärderna bäst kan implementeras utan att belasta kommunernas budget i för stor utsträckning. Det är nödvändigt att försäkra sig om att de föreslagna åtgärderna är ekonomiskt och administrativt hållbara och att de inte skapar en ohanterlig börda för kommunerna.

Förslag om förbättrade övergångar till arbetsmarknaden för elever inom anpassad utbildning inom komvux och gymnasieskolan.

Komvux som anpassad utbildning riktar sig till vuxna med med olika grader av intellektuell funktionsnedsättning. Trots att antalet elever inom denna målgrupp minskar över tid, vilket begränsar utbudet av kurser och utbildningar, kvarstår utmaningen med tillgång till yrkes- och lärlingsutbildningar samt arbetsplatsförlagt lärande. Drygt hälften av landets kommuner anordnar komvux som anpassad utbildning. Av en rapport från Skolverket framkommer att kommuner inte fullt ut kan tillgodose målgruppens efterfrågan på utbildning på grund av brist på speciallärare och studie- och yrkesvägledare och att detta kan vara en anledning till att inte fler kommuner anordnar dessa utbildningar. Brist på utbildningsplatser och finansiering är primära faktorer till detta problem. För att möta behoven hos målgruppen föreslås att utbudet av utbildningar inom komvux som anpassad utbildning måste utvecklas och breddas, inklusive att fler kommuner ska erbjuda komvux som anpassad utbildning. Insatser föreslås för att öka tillgången till yrkes- och lärlingsutbildningar för elever inom komvux som anpassad utbildning, vilket kan innebära att fler utbildningsplatser skapas och att kommuner ges stöd för att anskaffa arbetsplatsförlagda lärande (apl) platser. Ytterligare förslag innefattar att utveckla och anpassa nationella yrkespaket inom komvux som anpassad utbildning för att bättra

möta målgruppens behov och öka deras möjligheter till arbete. Detta skulle ske genom samråd med branschorganisationer och nationella programråd. Samverkan mellan Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen, kommuner och arbetsgivare måste också bli starkare för att kunna stötta personer i målgruppen i övergången till arbete efter avslutade studier inom komvux. Utredningen föreslår att samverkan även ska leda till samordnade regelverk för ekonomiska ersättningar för målgruppen. I dagsläget står många inom målgruppen ofta utan ekonomisk ersättning mellan övergång från komvux till arbete.

Vallentuna kommun välkomnar delvis förslaget men understryker vikten av att utredningen tar hänsyn till de utmaningar som elever inom anpassad utbildning möter när de försöker kombinera sina studier med ersättning från exempelvis försäkringskassa och arbetsförmedling. De ekonomiska hinder som i dagsläget finns gör att många avstår för att studera. En förutsättning är därför att utredningen ser över och anpassar det ekonomiska regelverket för att möjliggöra för denna målgrupp att bedriva sina studier och därigenom öka deras möjligheter till utbildning och arbete. Vallentuna kommun vill även framföra att en utredning för att stärka samverkan mellan olika aktörer på marknaden är viktig för att förbättra förutsättningarna för målgruppen mellan övergång från komvux till arbete. Vidare betonar Vallentuna kommun att ett utökat utbud av utbildningar, ökad tillgång till yrkes- och lärlingsutbildningar samt förbättrat samarbete mellan utbildningsanordnare och arbetsgivare kräver betydande resurser. Detta inkluderar både ekonomiska och administrativa resurser, vilka redan är begränsade för kommunerna. Därför är det viktigt att eventuella förändringar i regelverket även beaktar de resursbehov som uppstår för att genomföra sådana förbättringar.

Vallentuna kommun tar inte ställning till annat än det som framkommer i detta remissvar.

Expedieras till:

Registratur

